

Dvasiniai pasivaikščiojimai po bažnyčias arba evangelizacija per meną

Roma, vadinama krikščionybės lopšiu, nuo seno garsėja savo bažnyčiomis. Jų skaičiuojama daugiau nei devyni šimtai. Įvairių laikotarpių, stilių, nuo mažyčių kuklių koplytėlių iki didingų bazilikų, prabangių baroko bažnyčių ar minimalistinių formų modernių laikų šventovių. Vieniems jos – meno paveldas ar lankytinos turizmo grožybės, kitiems – bendruomenės maldos namai ar evangelizacijos vieta. Šių šventovių lankymas tiek tikinčiam, tiek netikinčiam žmogui sukelia didžiulį įspūdį ir susižavėjimą. Peržengus bet kokios bažnyčios slenkstį, reikia suprasti, kad tai nėra tik turistinė ekskursija, nes visi bažnyčioje esantys dalykai mums byloja apie Dievą: kiekvienas paveikslas ar freska turi gilią simbolinę prasmę, atskleidžiančią mums Eucharistinę paslaptį. Matant šventųjų palaidojimo vietas bei paveikslus atsiranda galimybė prabilti apie jų darbus, gyvenimo būdą, pasirinkimus ir tikėjimą.

Bene kiekviena Lietuvos katalikų bažnyčia turi unikalų architektūros stilių ir autentiškas detales, gali pasigirti gilia savo istorija ar meno kūriniais. Visada įmanoma surasti kažką, kas neabejotinai patrauks lankytojų dėmesį – lankytojų, į bažnyčią žvelgiančių tik iš turistinės perspektyvos ir neieškančių asmeninio santykio su Dievu.

Reikia pažymėti, jog bažnyčia nėra tik pastatas. Bažnyčia esame ir mes, pakrikštytieji. Jau nuo pat pirmųjų krikščionybės amžių bažnytinis menas tarnavo kaip nesudėtingas būdas ir įrankis susitikti Dievą. Vienas iš Bažnyčios Tėvų, šv. Jonas Damaskietis, yra sakęs:

„Jei nori netikinčiam žmogui papasakoti apie tikėjimą, nuvesk jį į bažnyčią ir parodyk jam meną.“

Bažnytinis menas iš tikrųjų atspindi tai, kuo mes tikime ir kas mes esame.

Labai gražiai apie tai rašo žurnalo „Christsein heute“ vyriausiasis redaktorius Norbert Schnabel:

„Krikščionys tiki, kad Dievas per Jėzų Kristų įgavo žmogišką savitą veidą. Todėl mes galime šį žmogišką Dievo veidą pavaizduoti meno priemonėmis, nepažeisdami Senojo Testamento draudimo kurti medžiagišką Dievo atvaizdą. Taip per du tūkstančius metų ir atsirado daugybė įvairiausių Kristaus paveikslų, o kiekviena epocha nuo seniausių iki mūsų laikų – išryškindavo vis kitus Kristaus pavidalo bruožus. Susidarė didelė, save visapusiškai papildanti įvairovė.

Nė vienas iš šių meno kūrinių negali išreikšti viso Kristaus. Visi jie atskleidžia tik dalį tiesos, taip apsaugodami mus nuo pavojaus susidaryti vieną vienintelį Jo vaizdą. Svarbiausia – susieti į visumą įvairiausių visų šių vaizdinių bruožus ir aspektus, nes koks nors siauresnis požiūris gali būti vienpusiškas ir neišsamus. Mes turime matyti Kristaus

esaties visumą, atpažinti, kad visi jo paveikslai vaizduoja tą patį Viešpatį, jungiantį savyje visus tuos pavaizduotus bruožus.

Mūsų perdėm pasaulietiško mąstymo laikais kyla pavojus ne tik žiūrėti į Kristaus paveikslą ir matyti Jį siaurąja prasme – daugelio šiuolaikinių žmonių religinis pavaizduotojo Kristaus apreiškimas apskritai nepasiekia. Jie šiuos kūrinius dažnai suvokia tik kaip estetines ir istorines vertybes ir atitinkamai juos vertina, paversdami juos vien tik muziejiniiais eksponatais. Yra net pasakojimas apie vieną menotyrininką, kuris, gulėdamas mirties patale ir gavęs į rankas kryžių, tesugebėjo ištarti: „XVIII amžius, prastas darbas.“

Tiesiog neįmanoma, kad į pavaizduotą Kristų šitaip būtų galėję žiūrėti antikos arba viduramžių krikščionys. Visi tų laikų Jo paveikslai išreiškia tik viena – tikėjimą. Nė vienas menininkas iki 1500-ųjų nesistengė pavaizduoti vien tik istorinės tiesos, tarkime, kurdamas nukryžiovimo sceną. Pirmiausia tai buvo tikėjimo išpažinimas ir skelbimas, tikras paveikslu virtęs pamokslas. Jų Kristus – tai ne kažkada gyvenęs asmuo, o visais laikais visur ir visada esantis, tik mūsų akimis nematomas visos istorijos Viešpats.“

Praktiniai pasiūlymai

Skelbti, informuoti ir pakviesti žmones numatytu laiku atvykti į bažnyčią meninei ekskursijai reikėtų iš anksto: šv. Mišių metu, pasitelkus socialinius tinklus ir vietinę spaudą. Tai galima daryti net keletą kartų, kad žinia plačiai pasklistų. Labai svarbu parinkti tinkamą laiką (ne darbo valandomis), taip pat surengti ne vieną, o keletą ekskursijų, kad kuo daugiau retai ar apskritai bažnyčioje nesilankančių žmonių turėtų galimybę tokioje ekskursijoje sudalyvauti.

Ekskursijai vykstant šiltuoju metų laiku rekomenduojame ją pradėti lauke. Viduje – tik esant blogam orui. Pasakojimo pradžioje kalbėkite apie bažnyčią kaip pastatą, atkreipkite klausytojų dėmesį į jos architektūrinės subtilybes. Natūraliai prieisite prie išvados, kad bažnyčios pastatas nusako jos esmę – žmones. Apvertus bet kurią bažnyčią, ji mums primins laivą, Nojaus arką, išsigelbėjimo vietą. Apverstas bokštas – tarytum laivo vairas, kreipiantis plaukiančiuosius teisinga kryptimi. Tiesus bokštas – aliuzija Dangaus Karalystės kryptimi.

Bažnyčios vidus yra padalintas į navas. Pastarasis terminas tiesiogiai susijęs su žodžiu laivas. Visuotinėje Lietuvių kalbos enciklopedijoje pažymėta: ”**navà** (it. *nave* <lot. *navis* – **laivas**), bažnyčios vidaus erdvės dalis tarp prienavio ir presbiterijos.“ Pastate būna viena vientisa arba 2, 3, 5, retai – 7 navos, atskirtos lygiagretėmis kolonų, piliorių, stulpų arba arkadų eilėmis. Daugianavėse bažnyčiose centrinės navos būna platesnės (bazilikose aukštesnės), šoninės –siauresnės (haliniuose pastatuose vienodo aukščio su centrine nava). Skersinė nava, vadinama transeptu, lotyniškojo kryžiaus plano bažnyčiose būna ties presbiterija. Jeigu bažnyčia kryžiaus formos, ji visada mums primins ant kryžiaus kentėjusį, mirusį ir prisikėlusį Jėzų – mūsų Dievą, tapusį žmogumi. Bažnyčia yra vieta, kurioje mes, krikščionys, esame sujungti vieno tikėjimo ir vilties, kad per Meilę, kuri yra Dievas, net numirę prisikelsime ir gyvensime amžinai.

Kokie tokio tikėjimo ir tokios vilties pagrindai? Apie tai skelbia bažnyčioje esantys meno kūriniai, vaizduojantys biblinius motyvus arba žmones iš praeities, kankinių, šventųjų gyvenimus. Kryžius, švėstas vanduo, kartais net jo dubuo gali mums apie tai prabilti.

Kryžiaus kelio stotys, Šventųjų apaštalų Petro ir Pauliaus statulos kalba apie įvykius, kurie padėjo istorinį pagrindą mūsų tikėjimui.

Centrinis altorius ir bažnyčios titulas išryškina bažnyčios specifiškumą. Nepamirškite papasakoti apie votus. Tai sena tradicija, tačiau apie tai girdėdami žmonės mielai ir toliau tokiu būdu išreiškia padėkas už gautas malones, išklaulytas maldas. Svarbu tai užfiksuoti, aprašyti, kad ta informacija išliktų ir ateities kartoms.

Susirinkusiųjų paklauskite, kodėl būtent taip vaizduojami atskiri šventieji paveiksluose ir statulose? Nes kalba apie esminius jų gyvenimo įvykius, susitikimą su Jėzumi, gerus darbus, kankinystę ir pan. Nenuvertinkime ir spalvų reikšmės. Būtina pabrėžti sritis, profesijas, darbus, kuriuos globoja vienas ar kitas šventasis, liaudiško pamaldumo būdus, kuriais į juos kreipiamės. Gal kuris nors šventasis Jūsų bažnyčios apylinkėse ar parapijoje yra išskirtinai gerbiamas?

Yra bažnyčių, kurios ant sienų dar išlaikiusios aiškiai matomus konsekracijos kryželius. Galima pasakoti apie konsekracijos, šventinimo, palaiminimų, net kalėdojimo prasmę.

Neretai atskiru meno kūrinio tampa vargonai. Ir čia galima kalbėti apie bendruomeninį giedojimą, nes katalikų tikėjimas nėra tik „mano“ tikėjimas, bet visų. Ką reiškia „bendruomeniškumas“ ir „bendruomenė“? Verta prisiminti „Tėve mūsų“ maldą ir „Tikėjimo išpažinimą.“

Bažnyčiose būna ne vien šventųjų, tačiau ir didikų, fundatorių ar istorinių asmenybių paveikslų. Verta priminti, kuo jie nusipelnę tikėjimo sklaidai, šiai konkrečiai bažnyčiai ar parapijai.

Dažnas atvejis, kai bažnyčios šventoriuose aptinkame kapų. Ir tai ne visuomet esti kunigų kapai. Gal kas nors žinoma apie tuos palaidotus asmenis?

Tokia ekskursija gali trukti valandą ar pusantros, gali ir penkias minutes...

Dvasinį pasivaikščiojimą po bažnyčią rekomenduojame baigti trumpa malda.

Telšių vyskupijos pasirengimo 2025 m. Jubiliejaus komitetas

